

Elke leerling is het middelpunt van een web aan relaties. Daarin staat de verbinding tussen het kind en zijn ouders centraal. Die loyale verbondenheid is voortdurend in beweging en past zich telkens aan bij de ontwikkeling van het kind. Deze dynamiek van thuis wordt dagelijks meegenomen naar school en is van invloed op het gedrag en de leerprestaties bij kinderen. Bij contextuele leerlingbegeleiding wordt de context van thuis meegenomen in de begeleiding bij leerlingen en gaat dus een stap verder dan de bestaande aanpak van begeleiding binnen school. • Esther Bressers

"Als de bel net is gegaan en zo'n 550 kinderen de 24 klassen vullen, komt een moeder in de deuropening staan waar intern begeleider Sanne haar kamer heeft. IB'er Sanne heeft zojuist buiten gelopen om een aantal kinderen te observeren. Zij zag hoe deze moeder haar zoontje Lars van 7 jaar (groep 4) van zich af moest trekken en hem huilend aan de leerkracht had overgedragen. IB'er Sanne nodigt de moeder uit om haar verhaal te doen. Direct schieten de tranen haar in de ogen en geeft ze aan dat Lars zo'n moeite heeft met afscheid nemen. Ze vertelt over wat er iedere dag thuis en onderweg naar school gebeurt en wat de leerkracht en zij al ondernomen hebben om het loslaten van moeder beter te laten verlopen. Sanne weet dat Lars de laatste maanden snel afgeleid is en onder zijn niveau presteert. De remedial teacher heeft hem buiten de klas al vele malen begeleid, met maar een kleine vooruitgang als effect. De extra ondersteuning richt zich vooral op het verbeteren van zijn informatieverwerking en concentratievermogen. Al snel komt vanuit moeder de vraag of de ib'er Lars wil helpen met het afscheid nemen. Haar antwoord daarop is: "Wij willen Lars graag helpen. Maar daar hebben wij u en uw man, als ouders van Lars, absoluut bij nodig!"

Zorgbeleid 'tussen thuis en school'

Een zorgbeleid 'tussen thuis en school' geeft invulling en ondersteuning aan het kind én zijn ouders. Het is een wijze van kijken naar de zorg voor het kind, die tevens aandacht vraagt voor dat wat ouders nodig hebben. Een vorm van leerlingbegeleiding waarbij 'thuis' altijd aanwezig is. Het kind met weinig zelfvertrouwen bijvoorbeeld, is gebaat bij ouders die hem dat vertrouwen kunnen geven. Als het zelfvertrouwen bij ouders ontbreekt, kan de school een waardevolle steun zijn. Geef ouders erkenning en bespreek de verbinding tussen hen, hun kind, het gedrag en de schoolresultaten. Steun ouders in het ontwikkelen van hun zelfvertrouwen. Dit heeft een positief effect op de schoolcarrière van de leerling. Wanneer we leerlingbegeleiding alleen afstemmen op de hulpvragen en behoeften van het kind, doen we de leerling onrecht aan. Indirect wordt

daarmee alleen het kind verantwoordelijk gesteld voor zijn gedrags- of leerproblemen. Die verantwoordelijkheid kan en mag een leerling niet dragen. Ondanks dit streven op vele scholen, zien we nog te vaak situaties, waarbij het kind een te grote last draagt, niet passend bij de leeftijd. Daarbij valt te denken aan leerlingen die willen voldoen aan de hoge verwachtingen van hun ouders, terwijl ze niet de capaciteiten bezitten. Of kinderen van stressvolle ouders, die te vaak de steun van hun vader en moeder missen. Onbedoeld en onbewust leggen ouders hun verantwoordelijkheden ten aanzien van de ontwikkeling van hun kind bij de school en/of bij het kind.

Zo ook in het voorbeeld van Lars. De moeder ziet het liefst dat de school Lars gaat helpen met afscheid nemen. Terwijl het in dit geval wellicht de moeder is, die hulp nodig heeft bij het loslaten en ruimte geven van haar kind. Lars wordt door zijn moeder op verschillende wijzen kleiner

'Je kunt kinderen niet los zien van hun ouders'

gehouden dan bij zijn leeftijd past. Door dit klein blijven, helpt hij zijn moeder in haar behoeften. In de situatie van Lars is sprake van parentificatie.

Parentificatie

We praten over parentificatie als het kind de rol van ouder krijgt toebedeeld en inneemt. Het kind geeft zorg aan de ouder, die niet passend is bij zijn leeftijd en vermogens. Dit heeft effect op eigen ontwikkelingskansen. Deze worden beperkt. Er kunnen bijvoorbeeld blokkades in de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling ontstaan. In contextuele leerlingbegeleiding worden twee vormen van parentificatie onderscheiden.

1) Actieve parentificatie: een kind gedraagt zich volwassen dan het eigenlijk is. De normale ontwikkeling van het kind wordt daarmee verstoord. Het kind zet een te grote stap in zijn ontwikkeling en de loyaliteit naar de ouders wordt overvraagd. Daarmee bedoelen we dat het kind veel meer zorg biedt naar zijn ouders, dan bij zijn ontwikkeling past.

2) Passieve parentificatie: een kind gedraagt zich jonger dan het is. Hierdoor stagneert de eigen ontwikkeling van het kind. Het stelt zich geheel beschikbaar aan de behoeften van de ouders. Het kind stemt zijn gedrag af op wat de ouder nodig heeft en prettig vindt.

De situatie rondom Lars is van deze laatste vorm een typisch voorbeeld. Zo blokkeert hij dagelijks in zijn wijze van contacten aangaan met leeftijdgenoten, heeft steeds zijn moeder nodig in het oplossen van problemen, gaat huilen in de klas wanneer hij iets niet snapt of weet, heeft moeite om een boodschap te doen in de school, blijft in de pauzes het liefst bij de leerkracht staan, kan zich moeilijk concentreren en spreekt zelden af met andere kinderen.

De ib'er, rt'er en leerkracht bespreken de vraag van de moeder van Lars en ze kijken welke hulp Lars, maar vermoedelijk ook de ouders, nodig hebben. Er wordt een gesprek gepland met beide ouders. Tijdens dit gesprek is vooral geluisterd hoe de ouders kijken naar de huidige situatie rondom Lars. In de loop van het gesprek wordt duidelijk dat er al vier jaar een wens is voor nog een kind en dat die wens nog niet in vervulling is gegaan. Vader heeft zich inmiddels neergelegd bij het feit dat het bij één kind blijft. Moeder daarentegen ervaart dagelijks verdriet, kan de situatie nog niet aanvaarden en heeft nog steeds hoop op een tweede kindje. Ze beseft dat ze Lars daarom klein wil houden. Gedurende het gesprek worden de ouders zich ervan bewust dat vanuit de wens voor nog een kind, hun zoon hen wil helpen. Helpen op een manier waarbij hij geremd wordt in zijn ontwikkeling.

Verticale en horizontale loyaliteit

Er wordt bij Lars een last gelegd die hij niet dragen kan. Tevens blokkeert het hem in zijn sociaal-emotionele en in zijn cognitieve ontwikkeling. Juist die loyale verbinding tussen Lars en zijn ouders zorgt er voor dat Lars geen afscheid kan nemen van zijn moeder op school. In die verbinding is een onbalans ontstaan.

Tussen elk kind en zijn ouders is een speciale balans in geven en ontvangen te vinden. Kinderen hebben hun bestaan te danken aan hun ouders en hebben van daaruit een sterke behoefte te geven en om iets voor hun ouders te betekenen. En om zelf van betekenis te zijn. Deze bloedband is onverbreekbaar.

In de contextuele benadering wordt de relatie tussen de ouders en het kind verticale relaties genoemd. Daarnaast zijn er horizontale relaties. Dat zijn relaties met familieleden, vrienden en vriendinnen, leraren, partners en andere bekenden. Hoewel dat behoorlijk pijnlijk kan zijn, zijn horizontale relaties te verbreken. Verticale relaties zijn dat niet. Je vader blijft immers altijd je vader en je moeder blijft altijd je moeder.

verminderde concentratie is hij bij vakken als taal, rekenen en lezen zwakker gaan presteren.

Balans in geven en ontvangen

Voor leerlingbegeleiders is het van belang deze 'geefacties' van kinderen samen met de ouders te voorzien. Want die vormen van 'helpen' zit vaak verstopt in gedrag. Zo kan een leerling signalen geven middels onzeker, druk of brutaal gedrag, snel afgeleid zijn, sociaal gewenst of pestgedrag. In elk gezin bestaat er een unieke wijze van geven en ontvangen. Als je aandacht hebt voor de loyaliteit van de leerling naar de ouders, houd je als begeleider dus rekening met de mate waarin een kind in staat is te geven en te ontvangen.

Als een kind toestemming krijgt van zijn ouders om te leren of het beter te doen dan zichzelf, dan gaat voor deze leerling alle leerwegen open. Maar een kind dat het lastig vindt om complimentjes te ontvangen of deze misschien nooit krijgt, help je niet door hem te overladen met positieve waardering. Het is dus de kracht van de begeleider om aan te sluiten bij de opvoedingswijze waarmee de leerling thuis te maken heeft. Van daaruit ga je vervolgens met het kind én de ouders in gesprek over manieren van begeleiden die meer aansluiten bij het kind. En uiteraard passend binnen de werkwijzen van de school.

Onzichtbare loyaliteit: ouders op de schouders

Innerlijk volgen kinderen de stem van de ouders. Zeker in de puberleeftijd worden de leeftijdsgenoten voor kinderen steeds belangrijker en lijken kinderen zich af te zetten tegen hun ouders. Openlijk loyaal zijn aan je ouders is namelijk niet zo stoer. Vaak zie je dat kinderen dan onzichtbaar loyaal worden aan hun ouders. Wees je ervan bewust dat loyaliteit altijd aanwezig is, ook bij jezelf. Ben jij jezelf bewust van je eigen loyaliteiten en de loyaliteitsbanden in je eigen leven? Aan wie ben jij gewend om veel te 'geven'? Welke innerlijke verwachtingen heb je en wat verwachten dierbaren van je? Waar lekt energie weg en wat en wie zorgen ervoor dat je met passie je vak uitoefent? Bewust werken vanuit je authenticiteit nodigt je leerlingen uit om zich vanuit hun eigenheid en eigen kracht te ontwikkelen. Het versterkt daarnaast de vertrouwensband met je leerlingen en met de mensen die dichtbij je staan.

5 tips voor het meerzijdig partijdig begeleiden

- 1) Zie achter elk kind zijn ouders en in elk gesprek met de ouders hun kind
- 2) Benoem en betrek de niet-aanwezige betrokkenen in elk gesprek
- 3) Toon respect voor de loyale verbinding tussen het kind en zijn ouders
- 4) Reflecteer met regelmaat je meerzijdig partijdig zijn met collega's
- 5) Wees authentiek! Jezelf zijn is een grote verbindingskracht.

Meerzijdige partijdigheid

Het is van betekenis om in de begeleiding van leerlingen recht te doen aan alle betrokken partijen. Als we het hebben over ieders belang dan hebben we het over de context, het kind en de begeleider zelf. Allereerst vertegenwoordig je de belangen van de school als rt'er. Daarnaast werk je ten behoeve van de ontwikkeling van het kind in je rol van begeleider.

'In elk gezin bestaat er een unieke wijze van geven en ontvangen'

Je kunt kinderen niet los zien van hun ouders. In de balans tussen geven en ontvangen betekent dit, dat verticale relaties zwaarder wegen dan horizontale relaties. Kinderen zijn dus loyaler naar hun ouders dan naar anderen met wie ze een relatie hebben.

Loyaliteit van invloed op gedrag en leren

Neem kinderen van wie hun ouders in scheiding liggen. Kinderen kunnen sociaal onwenselijk gedrag vertonen en de aandacht op zich vestigen om hun ouders af te leiden. Dit gedrag is niets minder dan een vorm van helpen, in de hoop de ouders bij elkaar te houden. Kinderen kunnen ook het sociaal onhandige gedrag van hun vader kopiëren om hun liefde ten opzichte van die vader te bewijzen. Maar het kan nog dieper gaan. Stel je voor dat je als kind leert dat je zelf je grenzen mag aangeven, terwijl je moeder dat nooit heeft geleerd. Zo'n kind kan uit loyaliteit naar de moeder toe zijn ontwikkeling stopzetten door haar niet voorbij te willen streven. Ook dat is een vorm van geven. En wat te denken van kinderen die onbedoeld onderpresteren op school om hun ouders niet voorbij te streven. Dat is tevens een manier om te geven. Zo is Lars met zijn aandacht thuis als hij op school zit. Door deze

Esther Bressers

heeft vijftien jaar ervaring in het basisonderwijs als leerkracht, lfg-begeleider en trainer sociale vaardigheden/weerbaarheid. Zij volgde onder andere de opleidingen tot trainer in psychosociale weerbaarheid (UEB), contextueel leerlingbegeleider bij Ortho Consult en contextueel therapeut bij Leren over Leven. Nu is zij werkzaam als trainer en hulpverlener bij Ortho Consult in Oirschot. Zie: www.orthoconsult.nl

Meerzijdig partijdig zijn betekent dat je je ervan bewust bent dat in alle vorm van contact en gesprekken die je voert met het kind, alle andere betrokkenen op de achtergrond deelnemen aan de begeleiding. Ook al zijn ze er niet lijfelijk bij aanwezig. Dit kan gaan om ouders, leerkracht en alle andere betrokkenen. In feite luistert iedereen altijd mee!

Nu, een aantal maanden verder, zien we Lars en zijn moeder zoveel makkelijker afscheid nemen van elkaar. Beide ouders, en vooral moeder, geven aan dat ze ontzettend blij zijn met de keuze om juist de ouders te ondersteunen in wat zij nodig hebben, zodat zij op hun beurt Lars kunnen helpen. De rt'er is gestopt met het wekelijks begeleiden van Lars. Hij kan zich in de klas beter concentreren en presteert weer op niveau. Het lijkt erop dat hij de last van zijn ouders niet meer hoeft te dragen en meer energie heeft als hij op school is.

Meer lezen over contextuele leerlingbegeleiding? Lees dan ook de uitgave *Tussen thuis en school* van Nieuwenbroek, Gieles en Van Mulligen.

Correspondentieadres: esther@orthoconsult.nl

Een nieuwe klant binnenhalen? Valt niet mee!

Zet daarom de eerste effectieve stap naar nieuwe klanten door te adverteren in Remedial Teaching.

Bel 023-5714745 en vraag naar Maikel van Beek voor gratis advies over de advertentiemogelijkheden.

email: m.vanbeek@bureauvanvliet.com

VAN VLIET BUREAU VOOR MEDIA-ADVIES